

Tēze. Par atbildētāja pienākumu uzturlīdzekļu lietā pierādīt savu ienākumu apmēru.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta
2005.gada 5.maija**

SPRIEDUMS

lietā Nr. SKC – 305

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šāda sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs,
senators O. Druks-Jaunzemis,
senatore R.Saulīte,

2005.gada 5.maijā izskatīja atklātā tiesas sēdē atbildētāja D.V. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 27.janvāra spriedumu R.V. prasības lietā pret D.V. par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu.

Noklausījies senatora R.Saulītes ziņojumu, atbildētāja pilnvarotā pārstāvja un prasītājas paskaidrojumus, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

Ar Siguldas tiesas 08.05.1992. spriedumu no D.V. par labu R.V. piedzīti uzturlīdzekļi bērnu K. un A. uzturēšanai līdz bērnu pilngadībai $\frac{1}{3}$ daļas apmērā ik mēnesi no visāda veida ienākumiem, bet ne mazāk kā $\frac{1}{2}$ no valdības noteiktā iztikas minimuma katram bērnam.

2004.gada 5.maijā R.V. cēlusi tiesā prasību par uzturlīdzekļu apmēra grozīšanu, norādot, ka 1994.gada 8.novembrī atsaukusi izpildu rakstu par uzturlīdzekļu piespiedu piedziņu, jo D.V. solījies tos maksāt labprātīgi.

Prasībā norādīts, ka no 1993.gada vairākkārt mainījies iztikas minimums, bet uzturlīdzekļus atbildētājs maksājis pēc saviem ieskatiem un vienoties par uzturlīdzekļu palielināšanu nevar, lai gan bērni ir sasnieguši pusaudžu vecumu, viņu vajadzības ir augušas un ir palielinājušās izmaksas par bērnu skološanu.

Prasības iesniedzēja norāda, ka līdz šim ir strādājusi algotu darbu, bērnus spējusi uzturēt par saviem līdzekļiem un atbildētāja atbalsts bijis mazsvarīgs, bet, tā kā

2004.gada 17.februārī prasītājam piedzimis trešais bērns un viņa atrodas dekrēta atvaļinājumā, ar viņas tagadējā vīra algu un bērnu pabalstu bērns ir grūti uzturēt.

Bez tam, norādīts, ka D.V. strādā algotu darbu, taču savus patiesos ienākumus neatklāj, nevēlas vienoties par uzturlīdzekļu apmēru un šobrīd uzturlīdzekļus dod pēc paša ieskatiem un pašam izdevīgā laikā, nerēķinoties ar bērnu vajadzībām.

Vadoties no iepriekšminētā un pamatojoties uz Civillikuma 179.pantu, R.V. lūgusi noteikt uzturlīdzekļus abu bērnu uzturēšanai Ls 90.- apmērā ik mēnesi.

2004.gada 18.jūnijā D.V. cēlis pretprasību pamatojoties uz Civillikuma 177., 178.¹, 179.pantu, lūdzot noteikt viņam atsevišķu aizgādību pār bērniem un piedzīt bērnu uzturēšanai ne mazāk kā Ls 48,- mēnesī vai ne mazāk kā MK noteikumos Nr.348 noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru.

Prasības papildinājumos R.V. lūgusi piedzīt no D.V. bērnu uzturēšanai ne mazāk kā Ls 160,- mēnesī, norādot, ka sākotnējo uzturlīdzekļu apmēru pieteikusi, neapbrēķinot nepieciešamos ikmēneša reālos izdevumus.

Ar Siguldas tiesas 2004.gada 28.jūnija lēmumu no D.V. piedzīti pagaidu uzturlīdzekļi katra bērna uzturēšanai mēnesī Ls 25,- apmērā, sākot no 2004.gada 1.jūnija, līdz lietas izskatīšanai pēc būtības.

Ar 2004.gada 22.novembra spriedumu Siguldas tiesa prasību apmierinājusi daļēji, nosakot uzturlīdzekļu apmēru katra bērna uzturēšanai Ls 45,- mēnesī, D.V. pretprasību noraidījusi.

Izskatījusi lietu pēc abu pušu iesniegtajām apelācijas sūdzībām, kur apstrīdēts tikai tiesas spriedums daļā par uzturlīdzekļu apmēra grozīšanu, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību apmierinājusi daļēji, palielinot uzturlīdzekļu apmēru un piedzenot uzturlīdzekļus katra bērna uzturēšanai Ls 60,- mēnesī, sākot no 2004.gada 5.maija līdz bērnu pilngadībai, piedziņā ietverot summu, kas samaksāta, pamatojoties uz Siguldas tiesas 2004.gada 28.jūnija lēmumu.

Tiesa atzinusi, ka nav pamata pirmās instances tiesas sprieduma atcelšanai procesuālu pārkāpumu dēļ, jo atbildētāja norādītais apstāklis, ka spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 191.panta sestajai daļai, savukārt, neatbilst Civilprocesa likuma 427.panta pirmajā daļā norādītajiem pamatiem pirmās instances tiesas sprieduma atcelšanai.

Izšķirot strīdu pēc būtības, tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 179.pantu, norādījusi, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu un šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt, un neatkarīgi no tā, vai vecāki dzīvo kopā ar bērnu, līdz ar to atbildētāja pienākums ir dot bērniem uzturu samērā ar savu mantas stāvokli.

Pārbaudot atbildētāja mantisko stāvokli, tiesa konstatējusi, ka D.V. strādā celtniecībā, darba tiesiskās attiecības likumā noteiktajā kārtībā nav noformējis, kā arī nav iesniedzis nekādus pierādījumus par savu ienākumu apmēru.

Laikā no 2003.gada septembra līdz 2004.gada maijam ir maksājis uzturlīdzekļus Ls50,- apmērā.

Par nepamatotu tiesa atzinusi atbildētāja norādīto, ka viņa ikmēneša ienākumi sastāda apmēram Ls 200. Tas, ka D.V., sniedzot paskaidrojumus par prasītājas pieprasīto uzturlīdzekļu Ls 160,- apmēru, norādījis, ka ar saviem ikmēneša ienākumiem tos nomaksāt nevar, jo tādā gadījumā viņa ģimenes rīcībā nepaliks pat minimālās algas apmēra nauda uz vienu cilvēku, dod pamatu apšaubīt atbildētāja apgalvojumu par ienākumu apmēru, jo no minētā izriet, ka, labprātīgi maksājot uzturlīdzekļus Ls 50 apmērā, atbildētāja ģimenē ienākumi pārsniedz minimālās algas apmēru uz vienu cilvēku, jo atbildētājs dzīvo kopā ar citu sievieti un viņas diviem bērniem.

Atsaucoties uz atbildētāja 2004.gada 18.jūnijā iesniegto pretprasību, kurā D.V. lūdz tiesu noteikt viņam atsevišķu aizgādību pār bērniem, norādot, ka var bērnus nodrošināt ar apdzīvojamo platību un uzturu tādā mērā, lai bērni varētu dzīvot pilnvērtīgu un nodrošinātu dzīvi, tiesa atzinusi, ka šie prasītāja apgalvojumi nepārprotami ir saistīti ar noteikta materiālā nodrošinājuma esamību.

Konstatējusi, ka saskaņā ar a/s "RD Līzinga grupa" 2004.gada 6.augustā izsniegto izziņu atbildētājs ir a/s "RD Līzinga grupa" klients, ir izmaksājis četrus aizdevuma līgumus par kopējo summu Ls 315,49 un uz izziņas izsniegšanas brīdi veica maksājumus pēc diviem aizdevuma līgumiem, no kuriem maksājumu kopīgais atlikums bija Ls 123,51. Tiesa atzinusi, ka, uzņemoties saistības saskaņā ar norādītajiem aizdevuma līgumiem, atbildētājam bija jābūt pārliecinātam par ienākumu pastāvīgumu un apmēru, līdz ar to atbildētāja apelācijas sūdzībā izteiktais apgalvojums, ka viņš ir bez patstāvīga darba un regulāriem ikmēneša ienākumiem, nevar tikt atzīts par atbilstošu objektīvajai realitātei.

Uzskatot, ka atbildētājs, nevēloties uzturēt savus bērnus samērā ar savu mantas stāvokli, izvairās no savu reālo ienākumu atspoguļojuma un ar Siguldas

tiesas 1992.gada 8.maija spriedumu noteiktie uzturlīdzekļi ir nepietiekoši un nesamērīgi zemi salīdzinājumā ar atbildētāja mantas stāvokli un iespējām, jo uz atbildētāja vārda zemesgrāmatās ir reģistrēts nekustamais īpašums [...] ielā 22-8, Siguldā, kā arī nekustamais īpašums "[..]", Siguldas pagastā, turklāt, atbildētajam pieder 1/4 domājama daļa nekustamā īpašuma "[..]", Siguldas pagastā, tiesa atzinusi, ka uzturlīdzekļu apmērs ir palielināms līdz Ls 60 mēnesī katra bērna uzturam, kas ir samērīgi ar atbildētāja mantas, kuras sastāvā ietilpst arī trīs nekustamie īpašumi, stāvokli.

Izvērtējot piedzenamā uzturlīdzekļu apmēra palielināšanas nepieciešamību, tiesa ņēmusi vērā arī prasītājas materiālo stāvokli. Norādījusi, ka prasītājas apgādībā bez pušu kopīgiem bērniem atrodas vēl trešais bērns, kura uzturēšanā prasītājai jāpiedalās saskaņā ar Civillikuma 179.panta noteikumiem. Lai gan šī bērna uzturēšanā jāpiedalās arī viņa tēvam, tomēr minētais apstāklis tiesas ieskatā nepārprotami ietekmē prasītājas materiālo stāvokli.

Atzinusi, ka atbildētāja atsaukšanās uz prasītājas ienākumu apmēru, to palielināšanos vai samazināšanos, nevar ietekmēt atbildētāja pienākumu uzturēt bērnus samērā ar savu mantas stāvokli.

Pie šādiem apstākļiem tiesa uzskata, ka pirmās instances tiesa nav pienācīgi novērtējusi visus lietas izskatīšanā būtiskos apstākļus un pieņēmusi lietas apstākļiem neatbilstošu spriedumu.

Tiesa atzinusi par nepamatotu D.V. apelācijas sūdzībā pieteikto lūgumu atzīt par izpildītu Siguldas tiesas 1992.gada 8.maija spriedumu. Konkrētā prasība ir celta par piedzenamo uzturlīdzekļu apmēra grozīšanu, šai prasībai ir cits priekšmets un ar apstrīdēto spriedumu ne tikai netiek grozīts vai atcelts likumīgā spēkā esošais tiesas spriedums, bet arī netiek lemts jautājums par sprieduma izpildi vai neizpildi citā lietā.

Kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu iesniedzis D.V..

Pamatojoties uz Civillikuma 179.pantu, kas paredz, ka nosakot uzturlīdzekļu apmēru jāņem vērā abu vecāku mantiskais stāvoklis, sūdzības iesniedzējs norāda, ka tiesa ir vērtējusi tikai atbildētāja materiālo stāvokli un nav salīdzinājusi abu pušu ieņēmumus un izdevumus.

Sūdzības iesniedzējs, atsaucoties uz Civillikuma 177.pantu, uzskata, ka bērna aprūpe, ir bērna uzturēšana, ko īsteno tas no vecākiem pie kura bērns dzīvo, norādot,

ka tiesa nav vērtējusi bērnu uzturēšanas vajadzības un reālās vajadzības, lai gan prasības priekšmets ir uzturlīdzekļu apmēra grozīšana tieši bērna vajadzībām.

Norādījis, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu katrai pusei ir jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus, bet tiesa, taisot spriedumu, vadījies tikai no prasītājas apgalvojumiem, kā arī pārkāpusi Civilprocesa likuma 93.panta trešo daļu, kas nosaka pierādījumu iesniegšanas kārtību un Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu savā spriedumā nenorādot kādēļ vieniem pierādījumiem devusi priekšroku un atzinusi faktus par pierādītiem, bet citus par nepierādītiem.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 104.panta pirmo daļu, kasators norāda, ka spriedums pieņemts bez pierādījumiem, kas apstiprināti, pārbaudīti un novērtēti tiesas sēdē un, kas pamato un apstiprina R.V. prasījumu patiesumu.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 128.panta otrās daļas 4.punktu, kas uzliek pienākumu iesniegt aprēķinu, kasators norādījis, ka tiesa nav vērtējusi faktu, ka iesniedzot prasību par uzturlīdzekļu apmēra grozīšanu uz Ls 90,-, D.V. iesniedzot pretprasību, prasītāja paaugstinājusi prasījuma summu līdz Ls 160,- mēnesī.

Tiesa nav vērtējusi apstākli, ka 2004.gada 22.novembra Siguldas tiesas pasludinātais saīsinātais spriedums atšķiras no pilna sprieduma rezolutīvās daļas, kas novedis pie Civilprocesa likuma 191.panta pārkāpuma.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 192.pantu, kas nosaka, ka tiesa taisa spriedumu par prasībā noteikto priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas, sūdzības iesniedzējs norāda, ka tiesa nevarēja atcelt vai grozīt likumīgā spēkā esošu 1992.gada 8.maija Siguldas tiesas spriedumu, norādot, ka Rīgas apgabaltiesas 2005.gada 27.janvāra spriedums ir par uzturlīdzekļu apmēra grozīšanu, nevis to konstatēšanu un piedziņu, līdz ar to tiesa nepamatoti ir nospriedusi par uzturlīdzekļu parāda esamību un ir pārkāpusi prasījuma robežas.

Bez tam, kasators uzskata, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 542.panta pirmo daļu, kas nosaka, ka par katru spriedumu izsniedz vienu izpildu rakstu, jo patreiz R.V. rīcībā par vienu spriedumu ir divi izpildu raksti par uzturlīdzekļu piedziņu.

Iepazinies ar lietas materiāliem un kasācijas sūdzības motīviem, Senāts atzīst, ka kasācijas sūdzība noraidāma, jo tajā norādītie motīvi nav pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Strīds starp pusēm pastāv tikai par bērnu uzturam maksājamo līdzekļu apmēru, ko tiesa noteikusi, vērtējot lietā iesniegtos pierādījumus un izdarot loģiskus secinājumus

no tās rīcībā esošajām ziņām par abu vecāku iespējām rūpēties par savu bērnu uzturēšanu.

Iesniegtā kasācijas sūdzība galvenokārt pamatota ar procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, kurus tiesa, pēc kasatora ieskata pieļāvusi, vērtējot pierādījumus lietā.

Šādi atbildētāja apgalvojumi nav pamatoti.

Civilprocesa likuma 93.panta pirmā daļa, uz kuras pārkāpumu atsaucies D.V., uzliek katrai no pusēm pierādīt tos apstākļus, kuri nozīmīgi strīda izšķiršanā.

Jo īpaši tas attiecas uz strīdiem starp vecākiem jautājumā par viņu nepilngadīgajiem bērniem dodamo uzturlīdzekļu apmēru.

Iebilstot pret prasīto uzturlīdzekļu apmēru, arī atbildētājam saskaņā ar minētā likuma panta noteikumiem ir pienākums pierādīt, ka viņa ienākumi nav tik lieli, lai maksātu uzturlīdzekļus prasītājā apmērā.

Konkrētajā gadījumā D.V. nav iesniedzis nekādus pierādījumus par saviem ienākumiem un, kā konstatējusi tiesa, darba tiesiskās attiecības likuma noteiktā kārtībā nav noformējis, tādejādi liedzot prasītājai iespēju iegūt ziņas par viņa ienākumiem.

Līdz ar to tiesa pamatoti atbildētāja materiālo stāvokli vērtējusi, vadoties no tiesas rīcībā esošajām ziņām par abu vecāku materiālo stāvokli.

Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka tiesa, izšķirot strīdu, būtu pārkāpusi Civillikuma 179.pantu, kura saturs atreferēts kasācijas sūdzībā, un kas vērsts uz to, lai apstrīdētu tiesas vērtējumu attiecībā uz atbildētāja materiālo stāvokli un viņa iespējām piedalīties bērnu uzturēšanā.

Nepamatota ir kasatora atsauce sūdzībā uz Civillikuma 177.pantu un norāde uz to, ka tiesa šo likuma pantu nav piemērojusi.

Kasatora norāde uz nepieciešamību piemērot šo pantu balstīts uz viedokli, ka bērna aprūpes pienākums gulstas uz to no vecākiem, pie kura bērns dzīvo, kas ir pretrunā ar Civillikuma 179.pantu, kuru piemērojusi tiesa, un saskaņā ar kura otro daļu pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem.

Civilprocesa likuma 128.pants, uz kura otrās daļas 4.punktu norādīts kasācijas sūdzībā, nosaka prasības, kādām jāatbilst prasības pieteikumam, un līdz ar to attiecas uz pirmās instances tiesu, kas lemj jautājumus par prasības pieteikuma pieņemšanu. Apelācijas instances tiesa nevar pārkāpt minētās likuma normas noteikumus.

Arī atsauce kasācijas sūdzībā uz Civilprocesa likuma 191.pantu attiecas uz pirmās instances tiesas spriedumu, kurš līdz ar tā pārsūdzēšanu apelācijas kārtībā, nav stājies likumīgā spēkā un nevar ietekmēt lietas rezultātu.

Nepamatota ir norāde kasācijas sūdzībā uz Civilprocesa likuma 192.pantu un prasījuma robežu pārkāpšanu, jo tas pamatots ar to, ka tiesa, izlemjot konkrēto prasību, lēmusi jautājumu par uzturlīdzekļu parāda konstatēšanu un piedziņu.

Ar apstrīdēto tiesas spriedumu šāds jautājums nav lemts.

Nepamatota ir arī norāde kasācijas sūdzībā uz Civilprocesa likuma 542.panta pārkāpumu, kas regulē tiesas sprieduma izpildes procesu, jo taisot spriedumu lietā netiek lemti jautājumi, kas saistīti ar tā izpildi.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 27.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

Z.Gencs

Senators

O.Druks-Jaunzemis

Senatore

R.Saulīte